

## **Seksualiteit in de jeugdfase vroeger en nu. Ouders en jongeren aan het woord**

*J. Ravesloot*

### **Bespreking door Hugo Röling**

Dat er in de laatste halve eeuw enorm veel veranderd is in het seksuele gedrag en misschien nog meer in de manier waarop daarover gedacht wordt, is geen nieuws. Over het seksuele gedrag van jongeren is in de afgelopen twintig jaar aardig wat onderzoek gedaan. Wat deze dissertatie toevoegt is vooral het ontwikkelingsperspectief: de onderzoeksgroep werd enkele jaren lang gevolgd en ook de ouders werden in het onderzoek betrokken zodat uitspraken over de overdracht tussen de generaties mogelijk werd. Een groep van ruim honderd jongeren werd driemaal om de twee jaar ondervraagd; bij het begin van het onderzoek waren ze tussen de zestien en twintig jaar oud. Ze waren afkomstig uit eindexamenklassen van diverse scholen in en rond Leiden. Hun ouders werden tweemaal geïnterviewd, éénmaal over hun eigen ervaringen en éénmaal over hun rol als opvoeder. Hoewel natuurlijk wel geprobeerd is door de keuze van respondenten een afspiegeling van de Nederlandse samenleving te krijgen is het onderzoek nadrukkelijk niet representatief. De deelnemers meldden zich na informatie over het project en overleg met de ouders zelf aan.

De schrijfster vat de literatuur over Nederlands seksueel gedrag samen. Ze onderscheidt de 'jongens- en meisjesgeneratie '50' (de ouders) en de 'jongens- en meisjesgeneratie '80' (de jongeren rond 1990) uit de interviews en vergelijkt die met elkaar. Regels bleken in de oudere generatie een grote rol gespeeld te hebben; een overgrote meerderheid herinnert zich een duidelijk als bevelshuishouding op te vatten omgang in het ouderlijk huis. In slechts iets meer dan 10% van deze gezinnen werd gepraat of zelfs onderhandeld over de regels. Meer dan de helft van de ondervraagden vermeldde opstandigheid tegen het straffe regime en ruim eenderde van hen ontdoken de regels stiekem. Opvallend veel meisjes zeiden dat over hun gedrag als jongere. Ze werden daarbij overigens in heel wat gevallen gesteund door hun moeders, die inbreuken op de regels verzwegen of zelfs actief hielpen verbergen tegenover de vaders. Met de voorlichting was het droevig gesteld. Uiteindelijk blijkt ruim een kwart van deze generatie geleefd te hebben zoals de christelijk-burgerlijke moraal dat verlangde: na één vaste verkering trouwden ze eerst en pas daarna gingen ze met elkaar naar bed. Iets minder dan de helft trouwde ook na één vaste verkering, maar zij wachtten niet tot het huwelijk. Iets minder dan een kwart (bijna allemaal jongens) deed wat meer ervaring op voordat er een huwelijk gesloten werd.

De sfeer in de gezinnen van de jongere generatie was duidelijk heel anders. Als het om het handhaven van regels over seksueel gedrag ging, was nog maar in minder dan de helft van de gezinnen sprake van het afdwingen van gehoorzaamheid. De groep ouders die niet meer probeerde in te grijpen, maar het aan de jongeren zelf overliet was iets groter, ook bijna de helft. Praten om de regels eventueel te veranderen deed nog geen 10% van de gezinnen en in slechts iets meer dan 10% kregen de kinderen nog voorgehouden dat je alleen in het huwelijk met elkaar naar bed mocht.

Voor zichzelf denken de meeste jongeren (iets meer meisjes dan jongens) pas aan serieus vrijen als er verkering is, maar ze vinden ook in grote meerderheid dat iedereen dat voor zichzelf moet bepalen. Monogamie is voor verreweg de mees- ten het ideaal. De wensen en verlangens van de jongeren zelf blijken sterk uiteen te lopen: aan het einde van hun middelbare school wilde de helft

best vaste verkering, maar éénderde wilde dat nog niet. De resterende éénzesde gaf toe losse verkering na te streven. Ook in de mate waarin seksuele ervaringen waren opgedaan zijn vanzelfsprekend grote verschillen: een kwart gaf aan dat dat nog niets was, ruim eenderde had losse of vaste vrijages gehad en een iets minder grote groep had de eerste coïtus achter de rug. Twee jaar na het eindexamen was het beeld drastisch gewijzigd. De groep zonder ervaring was gehalveerd, een kwart had losse of vaste vrijages en 72 van de 120 respondenten hadden het gedaan. De helft van de hele groep vermeldde een vaste coïtus-relatie.

Deze gegevens leveren een beeld op dat niet wezenlijk afwijkt van wat uit andere onderzoeken bekend was, maar wat dit onderzoek toevoegt is dat op grond van de interviews de resultaten gedetailleerder onderbouwd kunnen worden. Zo beschrijft Ravesloot onder degenen zonder seksuele ervaring de ontspannen afwachters, de bewuste uitstellers en de ongeduldige gefrustreerden. Bij de jongens en meisjes met losse en vaste vrijages heb je de weloverwogen compromissluiters en de spontane scharrelaars. De duidelijke gevarieerdheid van opvattingen en gedrag doet de schrijfster veronderstellen dat het keuzebiografisch karakter van de seksuele loopbaan sterker is geworden in vergelijking met de eerdere generatie. Dat geldt meer voor de jongeren die een langere studietijd voor de boeg hebben dan diegenen uit midden en lagere milieus die eerder gaan werken en een traditioneler gedrag vertonen: ze willen en krijgen sneller vaste verkering. Die partnerkeuze blijkt meestal definitief. Hoewel ook meisjes het in het algemeen vanzelfsprekend vinden dat ze ervaring opdoen vóór het aangaan van een serieuze relatie zijn het nog steeds de jongens die zeggen losse relaties na te streven.

De verschillen in seksuele carrière en opvattingen over seksueel gedrag tussen ouders en kinderen zijn bij de meesten minder groot dan men misschien denkt. De meerderheid van de ouders lijkt bijna niet meer te proberen hun kinderen op dit punt te beïnvloeden. Een aardige ironie in de uitkomsten van het onderzoek is dat die ouders die zelf aangeven met hun kinderen te overleggen over wat de kinderen doen en misschien zouden moeten laten door die kinderen zelf als ronduit autoritair worden ervaren. 'Haar wil is wet' zeggen heel wat zonen én dochters van moeders die zelf zeiden te onderhandelen en naar consensus te streven. Ook vaders die in meerderheid zeiden zich er niet mee te bemoeien, werden nogal eens als regels opleggend gezien door hun kinderen. Wel is de keuzevrijheid van de jongere generatie behoorlijk toegenomen. Toch komt de helft van ouders en kinderen overeen in een relatief traditionele seksuele carrière: streven naar vaste verkering en het voornemen daarmee monogaam door het leven te gaan. Als je daarbij de ouders-kinderen optelt die meer experimenteerden of experimenteren, volgen tweederde van de onderzochte koppels eenzelfde lijn. In éénderde van de gevallen waren de ouders traditioneel en hebben de kinderen zich moderner gedrag en opvattingen aangemeten. Omgekeerd komt niet voor: ondanks alle bedenkingen tegen de toegenomen seksuele vrijheid zijn in het onderzoek geen respondenten opgedoken, die terug wilden naar traditioneler opvattingen dan hun ouders. Slechts één meisje liet weten spijt te hebben met een jongen naar bed te zijn gegaan op een moment dat ze achteraf te vroeg vond. Een ander groepje 'slachtoffers' van de modernisering manifesteerde zich in een aantal jongens uit het sociaal lagere milieu dat vrij traditionele opvattingen had, maar niet goed raad met de nieuwe vrijheid wist. Hun vaders hadden een dubbele moraal gehanteerd: zij mochten van zichzelf best seksuele ervaringen najagen, maar zouden hun meisje dergelijk gedrag beslist niet vergeven. De zonen denken nog steeds traditioneel en voelen zich in het huidige klimaat bijna verplicht ervaring op te doen. Tegelijk zijn ze het niet eens met die dubbele moraal, maar hoe moet

dat nu? Bij deze jongeren lopen de frustraties hoog op.

De indruk die overblijft is dat seksualiteit in de huidige opvoedingspraktijk nog steeds geen makkelijk onderwerp is: het is in ieder geval niet iets waarover veel gepraat wordt tussen ouders en kinderen. Misschien is dat ook niet nodig, maar waar de ouders zichzelf liberaal en betrokken voelen terwijl de kinderen hen als autoritair of afzijdig zien, is er toch wel sprake van een blijvende generatiekloof. Als ik kritiek moet leveren spijt het me dat dit zo'n droog boek is worden. Van de befaamde seksuologen Masters en Johnson uit de jaren zestig is bekend dat ze opzettelijk saai schreven, omdat ze vreesden anders niet als onderzoekers au serieux genomen te worden. Maar dat hoeft toch niet meer? 'Vrijpartners' en 'coïtusrelaties' zijn al lelijke uitdrukkingen, om maar te zwijgen van het voortdurend 'bediscussiëren' van seks. Jammer in een zo verstandig en zorgvuldig onderzoek. De resultaten zijn niet verbluffend, maar laten toch onverwachte nuances zien. Over één beperking van dit soort interviewonderzoek had ik meer willen lezen: in welke mate zijn er sociaal wenselijke antwoorden gegeven? Verzwegen vroeger mensen niet wat niet mocht, terwijl ze nu opscheppen? De schrijfster blijkt zich terdege bewust geweest te zijn van dit probleem, maar zekerheid valt daarover niet te bereiken.

© Pedagogiek, jaargang 20 nr. 2, juni 2000, ISSN 1567-7109